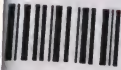

EEK GENT

B. - G. 116

G 189

Gent. 109.

DE PVERORVM

institutione Plutarchi

CHÆRONEI LIBER,

quem omnes scholarum gubernatores patresque familias studiose peruoluât & ob-

seruent dignus, è

Græco tra-

latus,

Ioanne Othone Interprete.

XENOPHON.

¶ *Inconsulta adolescentum ætas solitudine
demum & cura indiget.*

GANDAVI.

Excudebat Cornelius

Manilius, typographus iuratus, & à

Cæsarea Maestrate admissus.

ANNO M, D. LV.

impendio comen. sic antiquorum parentum im-

A ij.

peri-

Ge t 100
M V R O R T Y P H
Breuis Priuilegij.

NE quis hunc de institutione Plutarchi libellum,
Ioannis Othonis opera tralatatum intra quadriennium
imprimat, aut in Brabantia impressum alibi
distrahat, præter typographum illum, quem ipse
Ioannes Otho ad hunc libellum imprimendum
delegerit principali rescripto, Casarea Ma
iestatis continetur: Ex quo & illud
significatur, eos qui contra fece
rint: quinquaginta Ca
rolinorum, librorum
que multam cõ
missuros.

Datum Bruxellæ Calendis Octobris.

Subscribente. P. De Lens.

Anno Domini

M. D.

LV.

Excudebat Cornelius
Mansueti typographus inuenus, & A
Gallia: Mantua: athenis.
ANNO M. D. LV.

Clariss. & ornatiss. viris,

D. ADOLPHO A BVRGVNDIA,

Dño de Capelle, VVackene, &c. Urbis Gand. Praefecto:

M. Iodoco Grysserio: D. Danieli Polync-

honio Cons. ceterisq; senatorij

ordinis Dominis

observā-

dis

Ioannes Otho Salutem.

Rauiter sane & pulchre a maiorib⁹
nostris dictum est, Scholam, veluti
paruulam esse Rempublicā, vtpote
quæ non in operto institui, sed se-
natus autoritate publica cōfirmari,
ornariq; debeat, in qua tanquā for-
tis & bonus in politia princeps, vitæ integritate
& eruditione pædagogus, ex fontibus sanæ do-
ctrinæ, ius scholasticū dictaret, disciplinā puerilē
institueret, mores & studia regeret, prauas ani-
morum propensiones in hac crescente pueritia
coerceret. Discentes vicissim, suo præceptori de-
bitam benevolentia & honorē sine seditione &
amarulentia deferrent. Quare & hodie sapienter
vsu receptum est, scholarum gubernationem Ma-
gistratus aut Ecclesiæ arbitrio, viris tantum eru-
ditis, orthodoxæ & piæ doctrinæ studiosis, &
morum integritate probatis, persoluto quotānis
stipendio conferri. Sic aliquorum parentum ini-

A ij.

peri-

DEDICATORIA

peritiæ cautū est, ne suis liberis imperitos, & impuros alibi magistros præficerent. Stipendium verò, non tantum honoris causā, Principum aut Senatus liberalitate proponebatur, sed ne lautioris fortunæ adolescentes, stiuiæ, vel propter gladiatoriam corporis firmitatem, Martis furoribus potius, quā placidis Musis, Gratijsq; natos, quæstus sui & lucri gratia, diutius cum aliorū detrimento in scholis paterentur. Quare debent ludi moderatores suam functionem non leuē neq; iocularem existimare, sed sedulo facere, fingere, inuenire quō pacto tam sanctam, tam vtilē laboriosamq; prouinciam, summo cū Reipub. & Ecclesiæ emolumento administrare possint. Idq; facient diligentius & libentius, si seueram illam Christi in Euāgelio admonitionem, tanquam in auribus secum semper circumferant. Sinite paruulos venire ad me &c. Item illud, Quicumq; offenderit vnū de pusillis his &c. Quibus profecto verborum cōminationibus, motus olim pius & vigilans Magistratus, in se eum laborem, eamq; diligentiam transtulit, ne doctrinæ vel morum corruptela infecti, homines impotenti & stolido ingenio, voluptatibus disfluētes, crapula infames, in sancta hac scholasticæ pūbis politia, pro suo iure, licentia, & ferocia, barbarorum vel Orbilij more, dominarentur. Verū cū nulla alia iter reliquas professiones vna hac sit grauior, nulla prior, nulla ars quæ ex vsu Reipublicæ magis esse possit, dolēdum quod omnibus fere ætatibus, sola hæc præcæteriis

EPISTOLA.

cæteris artibus omnibus, vbertate præceptionū indiguerit. Ideoq; huic libello, quem Plutarchus insignis Philosophus, in omniū docentiū pueros *Pauci de arte vtilitatem composuit, nunquā ab vllō huius memorie scriptorum, vel exiguus contigit cōmentarius. Cum Ciceronis interim, & Demosthenis ta tradiderūt.* pleræq; orationes a summis viris paraphrales, cōmentarios, adnotationes innumerabiles meruerit. Sic strenue pro se quisq; passim contendit, omnē ætatem & ingenium consumere, vt in alienis laboribus ingenij sui præstantiam, cum magna legentium admiratione, declaret. Et quamuis vnus & alter, nostro hoc sæculo extiterit, qui in eodem argumento sit versatus, quid hoc quæso præ inmenso illo nouorum codicum in quibusuis alijs disciplinarum generibus exundantium, pelago? Nam ætas hæc doctorū virorum messe lætissima, nouis in Galenum & Iustinianum elucubrationibus, horrea studiosorum omnia sic perrupit, vt duæ annorum chiliades, omnibus peruoluendis, & excutiendis vix sufficiant. Quibus tãetsi medicinæ initiati, in cognoscendis morborum causis, & medendi rationibus, nō mediocriter iuuentur & Iurisprudentiæ candidati, ad consultationes melius instructi accedant: Tamen horum scriptores magnis suis sudoribus, quid aliud quā quod prouerbio dicitur, Hydram secuisse videntur? Quandoquidem vt domando terribili illo Lerne monstro, ab Hercule vno exciso capite, alia plura renascebantur: Ita ingeniosis illis viris accidit, qui

A iij. dum

DEDICATORIA

*Litium immo
dica studia
Reipub. fune-
sta.*

dum morborū causas, multis æditis libris ostendunt, & vnum aliquod valetudinis incommodū auferunt, noua statim febrium cohors, ac subinde monstrosa morborum lues, miseris parumq; sobrijs mortalibus incūbit. Sic vna in foro quæstione perplexa multis commentarijs, verborumq; ambagibus sublata, noua quædam & iusitata cōtrouersiarū tempestas, in Iudicū subsellijs rabiosius semper isurgit, vt quotidie publicæ tranquillitati nescio quid imminere videatur. Cumq; eodē fere modo in scholas horrenda ingeniorum mōstra tanquam in caueas feræ imanes deturbētur, cum quibus lenis alibi & modestus ludi moderator, diu multūq; ifeliciter luctari, & vexari debet. Solus tamē in sua παιδοτριβικῇ præceptionum facultate & copia destituitur. Accedit his (ne parū infelices pueri, cum parū in arte sua versato παιδοτριβικῇ videantur) quod qui hac tempestate, ingenij & eruditionis nomine bonis doctisq; ad pueros priuatim instituendos commendantur, nolint ad conditionem nostram (vt vulgus iudicat) vilem & despiciatā, & omnium penē iniuriæ, & calumniæ obnoxiam descendere. Galeni enim aut Iustiniani ope & studio, ad diuitias erumpere vel ad dignitates emergere, velis remisq; contendunt. Quod si forte quem nostræ huius sortis non omnino semel pudeat, is provinciam hanc vix biennio ferens, statim adolescentiæ pedorem, & molestiā pertæsus, laboribus & sordibus scholæ offensus, dum pueros fidei suæ commissos leuiter

EPISTOLA.

uiter Grāmaticam nullo honorario publico, sed suo tantum commodo seruiens, docet, umbratili interim studio, & sedentaria opera, ipse sibi in ea quam proposuit facultate (legum dico aut medicinæ) progressus facit, non sine graui detrimento eorum, quorum mores regere, ingenia pernosse, literisq; excoluisse debuerat. Hoc demū est vt inquit ille, ex alienis incōmodis sua comparare cōmoda. Hinc vulgi non inanis exorta querela, ex tanta discētium frequentia, perpaucos ad summa peruenire, multos in secundis tertijsq; subsistere.

Quare Domini Ornatifs. cū amplissima hæc vrbs, singulari quodam Dei beneficio, priuatis Scholis, & numero discētiū, & profitentiū literas, præ alijs Flandriæ semper abundauit, & Scholæ indi-
Scholæ sine Principū & Magistratus liberali præ gēt magistra-
sidio, diu consistere nequeant, operæpretiū mihi tus præsidio.
facere visus sum, si hoc aureum Plutarchi de pue-
rorum institutione opusculum, vestræ Amplitu-
dini cōmendarem, vt hoc qualecunq; Scholarum
ornamentū, diuinitus (vt dixi) huic vrbi datum,
beneuolentia & fauore adiuuetis, pio studio pu-
blicoq; stipēdio promoueat. Nōne de Repub.
bene meriti sunt Imperatores, qui Romam Grā-
maticæ publicos professores euocarunt? Iudica-
bant enim excellentes ingenio & virtute viri, nō fessores olim
esse contemnenda quasi parua, sine quibus mag-
na constare non possunt, Grammatica plus ha-
bet in recessu, quam in frōte promittit, vt inquit pendia tamen
doctissimus ille & ingeniosissimus, instituendæ ex ærario.

Iuuen-

DEDICATORIA

Reipub. Cōs. Iuuentuti artifex Quintilianus. Alexander Se-
& Imperatorū uerus potentissimus Cæsar, gloriam cōsequutus
decreto obtinu est immortalē, qui studium & voluntatē suam erga
erunt. eruditos, & præsertim publicā legū professiōē,
 vt declararet, Vlpianum prudētiss. Iurisconsultū,
 & si in Christianos plus paulo vehemētiore, suo
 corpore ab iniuria & militū vi defēdere nō dubi-
 tauit. Prædicatur & Frederici Ænobarbi Impera-
 toris Germanici decretū, quo sanxit ne discentiū
 in suis hospitij & Academijs securitas, debitorū
 vel delictorū peruersa cauillatione īterPELLARETUR.
 Vestra quoq; prudentia, & liberalitas, apud ōnes
 bonos nūc & altero quoq; sēculo cōmendationē
 merebitur, si paruulā hanc in vrbe vestra, succres-
 centē in literis sobolem, cuius vtilitatē sempiter-
 nā cognosceret posteritas, singulari cura tueamini.
 Vos his gradibus ascendetis in cælum, quod hæc
 totius Flandriæ metropolis, Caroli Quīti potē-
 tissimi Cæsarīs (quē nobis Deus diu seruet incolū-
 mē) natale solū, huius vrbis āplitudo & amœ-
 nitas, ciuiū splendor, fluminū cōmoditas, maris
 etiam perfoſsis ad Saxiportū vsq; alueis, nuper à
 vobis iuēta vicinitas, feliciter stabiliatur: Deniq;
 quod sine morum & doctrinæ corruptela, salua
 hæc Academiola, in optime cōstituta Republica
 pmaneat & augeatur. Valete viri āplissimi hui⁹
 vrbis literarum amatores, & nostrā erga Scholas
 vestras voluntatē, studiū, & laborē æqui boniq;
 consulite. Existimo autē hāc nostrā post aliorū
 tralationē studiosis nō inutilem fore.

Gandaui Idib. Nouemb. 1555.

Plutar-

DE PVERORVM institutione Plutarchi

CHÆRONEI LIBER,

è Græco tra-
latus,

Ioanne Othone Interprete.

Vid de liberali puerorū institutio-
ne tradi possit, quibus præcedenti-
bus initijs, quibus incrementis, ad
eruditionis virtutisque summam,
perueniant, experiamur.

AT que hic fortasse opportunum videbi-
tur, statim ab ipsa generatione, dicendi
initium sumere. Illi ergo, qui laudabilis & ho-
nestæ sobolis parens esse völet, ante omnia præ-
cipiam, ne quamuis aut temere, aut casu oblatam *Ad sobolem in*
puellulam, hoc est, pudicitiae parum integræ, aut *genuam qua-*
quæ cum alio consueuerit, sibi vxorem deligat. *lis vxor requi-*
ratur aut nati-
Indelebilis enim quædam per omnem vitam ig-
nominia, quæ facilem cōuitiorum materiam ob-
trectatoribus præbet, comitari solet illos, qui vel
ab altero, vel utroque parente, parum honesto
nati sunt, quod peruidisse mihi videtur poëta ille
qui dixit.

Infame fundamentum auorum illustrium,
Ignobiles cogit nepotes viuere.

B.

Feliciter

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

Feliciter itaq; increpandi licentiam, & in quouis dicendi audaciam, sibi vsurpabit, qui bonis vereq; ingenuis maioribus legitime est ortus.

Quorum summam habituri sunt rationem, qui legibus moribusque patrijs libere prognatam, & educatam, ex se aliquando prolem desiderabunt.

Nobilitas emē Nam factus ille immodicus, turgidaq; animi magnitudo eorum, qui adulterinam, & ementitam tandem cū ingeneris nobilitatem præ se ferunt, euanescere tandem, & vilescere solet, vt rectissime Poëta cecinit.

Seruum facit virum tamen si liberum,

Euripides in Notæ parentum turpis esse consciū.
hippolyto.

Contra insolentia plærumq; efferuntur efferanturq;, quibus honesto & illustri loco nasci contigit. Sic Diophantus Themistoclis filius, apud multos in hoc gloriari solebat, vt si quid sibi rectum videretur, idem quoq; Atheniensibus placere. Nam ipse quod factum voluit, ipsum quoq; & mater, & quod illa probaret, Themistocli nō improbari, quod vero Themistocles, Idem cum eo certatim Athenienses vniuersos decernere.

Quin & Lacedæmoniorum magnanimitas, bono iure hic quoq; notanda est, qui Archidamum Regem suum pecunia multarunt, quod humili statura mulierem, sibi vxorem pateretur,

Refertur in vi damum Regem suum pecunia multarunt, quod
ta Agesilai. humili statura mulierem, sibi vxorem pateretur, quo non obscure significarunt, non reges, sed reginas hoc pacto meditatam Reipublicæ tradere voluisse.

Porro ad præsens institutum arbitror nō male quadrare, præceptum illud à maioribus nostris.

IO. OTHONE INTERPRETE.

Atris nunquam præteritum, oportere omnino sobrios, aut vino modice alioqui delibato, sobolis *Quomodo te-*
augendæ gratia, ad vxores accedere. Vino enim *mulenti nascā*
plus nimio deditos, & temulētos ab his demum *tur filij.*
patribus nasci: qui non nisi belle poti liberis creā
dis operam darent.

Quare Diogenes conspecto adolescente,
qui in furibundos affectus per impotentiam ani-
mi, insano non absimilis solebat erumpere:
Adolescens (inquit) ebrius te seminauit pater.
Sed de filiorum generatione iam satis.

Nunc de morum recta institutione dica-
mus, idq; breuiter, vt in artibus & scientijs alijs
solemus, ita & in his quoq;, quæ virtutis sunt
omnino differendum est. Primum tria in om-
ni absoluta iustitiæ operatione concurrere debēt
Natura, cura, & consuetudo. Curam voco in-
stitutionem; consuetudinem vero exercitationē.
Porro initia ab institutione, progressus ab exer-
citatione, metæ deniq; ab vtriusq; petuntur, si ex
hisce tribus, vnum tantum alibi desideretur mu-
tilam relinqui virtutem necesse est. Siquidem
natura sine disciplina rudis quædam & cæca res
est. Disciplina vero parum admodum valet, si
naturæ beneficio destituatur, cæterum sine vtro-
que exercitatio, res inchoata tantum, & temera-
ria videatur. Prorsus vt in agrorum cultu pri-
mum terram fertilem, dein colonum industriū,
& rusticarum rerum peritum, postremo genero-
sa semina esse oportet, Sic naturam solo, pæda- *Similitudo.*
In laudatissi-
Bij. go-

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

*mis ingenij
tria requiri.*

gogum agricolæ, semina consilij, & ad vitam recte instituendam præceptionibus, conferre licet. Quæ omnia in ijs, qui per eruditionem passim decantati & illustres extiterunt, conuenisse sancteq; conspirasse cõtenderim: Sic Pythagoras, Socrates, Plato, & alij innumerabiles ingenij & doctrinæ gloria immortalem apud posteros memoriam sunt consequuti: Felix profecto ille, Dijs hominibusq; præ cæteris charus est, cui tria hæc, propitij cuiusdã numinis beneficio, contigerunt.

*Naturam cor-
rigit institu-
tio.*

Errat autem grauitè qui parum ingeniosis, vitia infirmitatemq; naturæ, quantum fieri potuit, immensis ad virtutem & eruditionē laboribus, nunquam emendari posse existimat. Bonitatem enim virefq; naturæ, mollis illa educatio, quam indulgentiam vocamus, effæminat, doctrina vero & institutio tarditatem ingenij, malitiamque corrigit: Dein quæ leuia & modica contigerunt, per locordiam amittuntur, cæterum quæ graua & difficilia sunt, labore & diligentia acquiruntur.

*Efficacia insti-
tutionis, cõfir-
mata experien-
tijs communi-
bus, Apophteg-
mate, & exē-
plo.*

Quam vero efficax & utilis sit studiorum assiduitas, communis etiam experientia testatur. Aquarum stillantes guttæ, durissimas petras cauant, manuum contrectatione ferrum & æs conuertitur, lignea rotarum circumferentia, magnomolimine detorta, nullo modo, etiam si quis conetur, pristinam rectitudinem recipiet. Incuruos præterea histrionum bacillos difficulter iterū extendere queas. Adeo quod repugnante natura,
vi for-

IO. OTHONE INTERPRETE.

vi formatur & industria, durabilis est, & præstantius : quam id quod ipsius quasi instinctu, ductuq; naturæ accidit. Sola ne itaq; hæc, vires & diligentiae vim arguunt ? Imo alia innumera- bilia. Ager natura fertilis, nisi assidue excola- tur, vepribus & spinis syluescit, & quanto soli vbertate est melior, tanto omissus negligentia, ci- tius emoritur & perit. At si quis alibi fuerit, sterilior paulo, & forte quam conueniebat asperi- or, culturæ tamen assiduitate, generosos paulo post fructus proferet. Præterea arbusculæ quæ- dam tortuose crescunt, & infrugiferæ permanēt, si negligantur, Contra eædem curatura oportu- num vberemq; fructum ædunt. Adhæc nō- ne corporis robur, & valentia, per desidiam, vo- luptates, aduersam deniq; valetudinem tanquam abortiuum effunditur, & elumbatur ? Contra, quis vsque adeo naturā inualidus, & imbecillis vnquam fuit, quin exercitatione, seu iusta cam- pestri, roboris aliquid & firmitatis membrorū, sibi compararit ? Adde his equi strenue domiti, non grauate sessorem admittunt : Indomiti vero duræ ceruicis, ferocesq; euaserunt. Sed quid his recensendis immoror ? quum immanes beluas industria & vsu tractabiles reddi, & cicurari vi- deamus.

Quapropter præclare Thessalus quidam interrogatus, quinam Thessalorum essent huma- nissimi, qui à bellorum inquit studijs abstinue- runt. Sed quid multis opus est, quando habi-

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

tus ipsos animorum , multo vsu longoq; tempo-
re parari constet : quos qui non absimiles virtu-
tibus dixerit, non vsque adeo à vèro aberrare vi-
deatur . Vno itaque proposito paradigmatè alia
omittamus .

Lacedæmoniorum Legislator Lycurgus ,
vnius partus duos catulos educatione longe dis-
simillimos reddidit, effecitque vt hic vorax , ille
venationis, & indaginis peritus fieret . Vocata
in hoc multitudine : Ecce vobis, inquit, Lacedæ-
monij statim euidentissime ostendero, consuetu-
dinem , institutionem , literas , & vitę certas ra-
tiones , non parum ad virtutem momenti sem-
per habuisse . Duos dein cum lebece carniū,
& lepore canes producit . Ibi alter leporem sta-
tim insecutus , alter in ollam carniū factō im-
petu, insilijt . Dubitantibus hic Lacedæmonijs
quid sibi vellet, & quid per canes istos significa-
ret: hi inquit, ambo eisdem orti parentibus, stu-
dia consequuti sola institutione dissimilia, hic gu-
losus, ille venator euasit . Hęc de consuetu-
dine vitęque instituto , Reliquum est vt de edu-
catione quoque dicamus .

Matres ipsas, quantum ego iudico, nu-
Æquū esse ma tritire ex se natos, eisque sua præbere vbera æquū
tres infantes est, Sic enim quadam commiseratione, seu po-
suos proprijs tius conuenientia, conjunctioneq; naturæ, in-
uerberibus lac- uicem complexi, educationis molestias libentius
tare. perferent , quando penitius & quasi quod dici-
tur, ex vnguibus liberos suos & norint, & amēt,
Nutri-

IO. OTHONE INTERPRETE.

Nutrices enim succisuiam tātum & personatam beneuolentiam , vtpote mercedis gratia pueros complectentes , præ se ferunt . Quod vero matres ex se natos lactare oporteat, palam natura ipsa arguit, vt quæ omni animantium generi , viuos ædenti partus, succo lactis nutriendi præbuerit facultatem, adeoq; sapienter & prouide , bina etiam mulieribus vbera attribuit , vt si gemellos contigisset parere , fontes quoq; geminos , vnde hauriant victum, suppeditarit . Accedit & his , quod propitiæ matres rectius amantiufq; liberis suis consulent, cum cibi potufq; commune sodalitiū , tanquam vinculum quoddam mutue sit dilectionis . Nam & bruta quoq; pecora, à collactaneis suis ægre diuelli, mutuoq; desiderio affici videas . Quare vt dictum est summa cura tētabunt matres, suis vberibus liberos suos lactare. *Quid faciendū*
Verumenimvero si id per corporis valetudinem *si matres libe-*
præstare nequeant, (siquidem tale aliquid non *ros suos lacta-*
raro vsu venit , quod ad alterius in vtero prolis *re propter im-*
conceptæ partum sese præparent) nutricios, siue *becillitatē cor-*
nutrices non quas casus aut fortuna dabit , sed *poris non pos-*
ante omnia patrijs moribus , antiqua virtute & *sunt.*
fide præditas , cum iudicio deligant. . Quemad- *Nutrices qua-*
modum enim ab ipsa infantia, corporis membra *les esse debeāt.*
conformare, vt recta mimineq; distorta, concre-
cant, necesse est: ita in primis annis morum pue-
rilium , magnam rationem habere conueniet : *Perf. Vdumē*
prima enim ætatula facile flecti, & formari, te- *molle lutū es-*
neris & nouis adhuc ingeniolis disciplinæ, tan- *nunc nūc pro-*
quam

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

perādus et acri quam salubres liquores infundi poterint, cæte-
ringendus sine rum quicquid vetustate callum obduxit, & aspe-
sine mora. rum est, difficulter læuigatur, & fere vt signa mi-
 nimo negotio molli ceræ imprimuntur, ita pue-
 rilia quoque ingenia eruditio facillime figurabit.

Anilib⁹ apud Vnde mihi videtur diuinus ille Plato nutricibus
pueros fabulis sapienter præcepisse, ne fabulis apud pueros ani-
abstinendum. libus vterentur, quod sic à teneris, animus stoli
Persius. Dum ditare & corruptela imbuatur. Quod & Pho-
veteres Anias cylides Poëta sensisse videtur.

tibi de pulmo-
ne renello.

Teneris tibi paruulus annis.

Moribus est rectis formandus.

Neque hoc interea præterire volo, quod qui fi-
 lijs herilibus iam adultis, inserviunt: in pueritia
 conuictores iisdem esse oporteat.

Primum itaq; bonis moribus & ingenio præstā-
 ti adolescentes, adsumendi sunt, qui sermonem
 vernaculum clare legitimeq; sonent, ne ex barba-
 ro flagitiosoq; conuictu, lordium nonnihil sibi
 contrahant. Non enim temerarium est vulgo
 quod dici solet, Si iuxta claudum habites claudi-
 care disces.

Quapropter vbi ad eam ætatem ventum est, que
 tuto committi præceptoribus possit: Ibi demū
 diligenter obseruandum, quibus moribus, qua
 conditione, aut animi natura sint illi, quibus
 puerum instituendum sis traditurus, ne putidu-
 lo, barbaro, versutoq; homini, puerilem indo-
 lem imprudenter commisisse videaris, quando
 hoc

IO. OTHONE INTERPRETE.

hoc iam vsu receptum inualuit, quod supra modum est ridiculum, industrios & frugi seruos, alios agris colendis destinari, alios ad nauium gubernacula extrudi, quosdam rebus emendis & vendendis præfici, nonnullos ad domesticam dispensationem vel fœneratoriâ exercendam deligi, Si vero aliquod sunt nacti vsipiam iners, temulentum, & gnatonicum mancipium, nullis fere ob-eundis negotijs, rebusq; alijs agendis idoneum, huic inquam filiorum custodiam & institutione credunt. Oportet autem bonum præceptorem natura omnino talem esse, qualis Phoenix ille, heroicis ætatibus, præceptor Achillis extitit.

Quare quod in hisce præceptis præcipuû & laudatissimum est, hoc loco monendum.

Præceptores vitæ instituto laudabiles, moribus irreprehensos, longo rerum vsu doctos, pueris esse deligendos. Felix enim institutio, omnis virtutis, morumq; honestatis fons est & origo.

Vt teneriusculis plantulis agricolæ vallos subiiciunt, ita boni præceptores, ad vitam recte instituendam, æquabilia præcepta & exhortationes iunioribus suggerunt, & quasi affigunt, vt in vitæ integritate, bonisque moribus adulescant.

Vt nunc merito quis excretur patres illos, qui (priusquam maturo iudicio, filijs suis præceptorem elegerint) temeritate nescio qua, siue potius negligentia, ab illaudatis & monstrosis hominibus liberos suos institui patiuntur. Quanquam hoc per imprudentiam admissum, aliquo modo

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

excusari, neq; vsq; adeo ridiculum videri possit, quam illud, quod maxime absurdum est. Patres nonnunquam sibi probe conscios, vel aliorum sermonibus idem comprobantibus persuasos, de quorundam imperitia & vitæ impuritate, cum se vinci sinunt blanditijs eorum quibus oblectantur, filios suos nihilominus iisdem instituendos tradere. Sunt enim qui amicorum precibus, ad gratiam in omnibus blandiantur, & quasi ancillentur: perinde facientes, ac si quis morbo laborans, medicum cuius imperitia sibi pereundum videat, in amici tamen gratiam, præferat alteri, cuius arte & industria facile poterat conualescere. Aut inter nauigandum peritissimo gubernatore posthabito, aliū eius artis prorsus ignarū, amici impulsu præferat. Prò Deū atque hominum fidem, merito ne ille pater dici meretur, qui amici gratiam pluri faciet, quam filij institutionem? Apposite itaq; peruetustus ille Philosophus Crates, qui aliquoties conscensurum vr̃bis suæ locum æditiorem minatus est, hunc in modum vociferaturus. Heus quæ vos dementia ciues exagitat? qui conuasandis opibus, omnem mouetis lapidem, & nullam interim filiorum vestrorum rationem habetis, quibus illas aliquando estis relicturi? His etiam illud ego adiecissē, istiusmodi patres non aliter facere, quam si quis nulla pedis sui habita ratione, tantum in hoc obstinate incumbat, vt scite sibi calciamenta fiant. Sunt quos pecuniæ sacra

fames,

IO. OTHONE INTERPRETE.

fames, ad filiorum suorum neglectum, ne dicam *Anari paren-*
 odium, nonnunquam prouehit, eoque adigit, *tes & sordidi.*
 vt contemptos homines filijs suis præceptores
 patiantur, & ne plusculum pro institutionis mer
 cede numerent, imperitiam ipsam, quæ alioqui
 comparatu non erat difficilis, summo studio cō-
 sequuntur. Vnde lepidio sermone, Aristippus
 in patrem insulsum & stolidum iocatus est, In-
 terrogatus enim à quodam quantum mercedis
 pro filij institutione postularet, mille (inquit) *Xxix.lib. iij s.*
 drachmas, Ibi pater nimium (me Hercule) po- *iiij. d.*
 stulasti: possum enim mille drachmis mancipiū
 mihi aliquod comparare, merito illi tunc Ari-
 stippus, Atqui isthoc precio duo tibi compara-
 ueris mancipia, filium videlicet tuum, & illum
 quem emeris. In summa, nonne absurdum fue-
 rit, consuefacere pueros, vt cibos dextera capi-
 ant: si leuam porrexerint increpare, nec proui-
 dere vnquam vt vtilissimis & optimis discipli-
 nis imbuantur? Quid itaq; male feriatistis
 parentibus, parum diligenter educatis filijs, & *Præpostere in*
 perperam institutis vsu venire soleat, vt comme- *stitutionis in-*
 morem hic locus admonet. Cum primum li- *commoda.*
 berius viuendi potestas datur, moderatum om-
 ne, sanumq; disciplinarum genus oderunt, ac cū
 iam in abiectas & homine indignas voluptates
 præcípites ruunt, tum demum quod institutio-
 nem filiorum tanquam rem nullius momenti ha-
 buerunt, pœnitet, animoq; grauiter ob illorum
 nequitiam discruciantur: Plæriq; enim in fami-

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

liaritatem & quotidianæ vitæ consuetudinem, recipiunt eos, qui aliena quadra in otio vt vident, omnia assentari norunt, hominum genus odiosum & execrabile, pernicies & pestis adolescentiæ. Nonnulli sumptuosam & procacem Laidem, publica scorta, mercede sibi deuinciunt. Alij rursus epularum delicijs & commensationibus indulgent, plures alea, lusibus, saltationibus & obsonationibus tanquam fracta naui re perditæ ad inopiam rediguntur. Non pauci, hisce quæ fert adolescentia malis, adulterijs scilicet, obscænis libidinibus, delibuti, voluptatis studio turpiter tandem mortem oppetunt. At iidem, si cum literarum & sapientiæ studiosis familiariter fuissent versati, dissimilibus semet studijs oblectassent, alibi forte didicissent præclarum illud Diogenis consilium, liberius quidem paulo (vt Cynicus erat) si verba consideres, sin vero rem ipsam, veritati proximum: Abito, inquit, aliquo in lupanar, vt discas illic, sordida quæuis & pœnitenda quam magno comparentur.

Porro ne his futura prædicere potius quàm ad accuratam exhortari videar institutionem, vno verbo expediam. Horum omnium quæ dicimus vnum quiddam initia in se, progressus, & fines complectitur, tanquam totius humanæ felicitatis caput & summa, in rectis sanctisque moribus & liberalibus disciplinis institutio: quæ sola duce, ad virtutem vitamq; beatam perueniri posse arbitror. Nam cætera quæ hominibus dicun-

Summa humanæ felicitatis recta institutio.

IO. OTHONE INTERPRETE.

dicuntur bona, vel momentanea sunt, vel vix quæ expetantur digna. Præclara utpote res est *Felicitis institutio* nobilitas, sed si quid isthic est, quod boni meretionis encomi- tur cognomentum, ut à maioribus relictum est, *um.* sic eorundem quoq; virtute & gloria partum est. Magnæ diuitiæ plærifq; honori esse solent, ve- *Ouid. Meta-* rum illas suo iure sibi fortuna vendicat, quas ni- *morpho. Et* mirum sæpenumero diuitibus abstulit, illis qui *quæ non feci-* nihil tale expectarunt adiecit. Præterea non *mus ipsi. Vix* exigua opum facultas improbis famulis, seu im- *eanostraputo.* pistoribus tanquam scopus quidam fuit, volentib⁹ veluti iaculo quodam marsupia petere, alioqui diuitiæ, ut plurimum seruitijs & latrocinijs obtigerunt. Adhæc honores in Repub. & dignitates obtinuisse, magnifica res & gloriosa videtur, verum controuersa, & instabilis. Sunt qui magnopere expetendam corporis venustatē putent, & illa, nihil est fugacius. Corporis etiam habitudo, cum bona valetudine, in precio est multis: verum ea, momento huc atque illuc impellitur. Postremo inter se non pauci de virium præstantia contendunt, at illæ vel morbo vel ætate flaccescunt. Imo is omnino mihi à sano mentis iudicio aberrare videtur, qui ob corporis magnificentiam, & robur, multum sibi tribui debere existimat: quid enim vires humanæ si cum ea quæ brutis est potentia, & vastitate cōferantur? veluti Elephantis, Tauris, Leonibus: Sola autem eruditio eorum omnium quæ in homine dicuntur bona, diuina & immortalis habetur.

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

betur . Cæterum duo sunt ex his omnibus, quæ in naturam humanam incidunt præcipua, Mens & Oratio . Mens imperat orationi . Oratio autem menti paret , quæ bonis fortunæ expugnari, fraudibus eripi, ægritudine corrumpi, ætatis decursu conuelli nequit , sola etenim mens confecta senio reiuuenescit, & tēpus quod alioqui vniuersa alia labefactat , & consumit, senio scientiam auget: bellum deniq; quod fluminis instar hybernis aucti imbribus, omnia secum rapit, & vastat, solam doctrinam, mentemq; homini auferre nequit, vt mihi videatur Megarensis Philosophus Stilpon, illud memoratu dignū respondisse , Demetrius enim solo æquata vrbe, quum captiuos sub hasta venderet, Stilponem interrogauit, num illi quoq; quid periisset.

Bellum nihil iuris habet in literatos, omnia enim sua secum portāt. Nequaquam (inquit) nam bellum imbellium est, in virtute & literis nihil habet quod eripiat . Sic Socrates qui Gorgia (ni fallor) interrogante quid ei de Persarum rege magno videretur, num illum etiam beatum felicemq; iudicaret , an ego possim inquit, quum ignorem quam sit doctus, quam vir bonus : docens quippe in illis potius, quam in fortunæ bonis veram felicitatem consistere .

Institutionem sanam esse oportere. Quemadmodum itaque puerorum in liberalibus disciplinis institutione vtilius nihil, magisque necessarium esse iudico, ita rursus illam integram & omnino sanam esse oportere censendum .

Propterea ab ineptis fabulis, actionibusq; leuiculis

IO. OTHONE INTERPRETE.

leuiculis ostentandi ingenij gratia in vulgus institutis, abstinere iuniores velim. Populo enim plerumq; qui placuit, viro sapienti displicuit, quod hoc dicto testatur Euripides.

Malim in popello differere inornatius
Cum æqualibus paucisq; , doctius loquar.

Oratione is plurimum in populo valet:

Qui inter peritos, nil bene vnquam differit.

Plæriq; enim hoc vitæ sibi institutum deligunt, vt apud imperitum & ignobile vulgus, ad gratiæ cum admiratione dicere consueſcant, sed ad gulam & luxum omnia redeunt, & voluptatû strenui sectatores fiunt. Neque id mirum, si virtutis nullam rationem habeant, qui alijs nouarum voluptatum autores sunt, & ministri, ægre enim quod rectum & sanum est, suis ipsorum deliramentis & voluptatibus, aut grauitatem insolentiæ præferunt. Sed his omiſſis ad potiora, quibus pueri potissimum incumbere debent, veniamus. Laudabile imprimis hic fuerit, si adsueſcant nihil aut incogitate loqui, aut inconſulto leuiterq; facere, & iuxta prouerbum, Meminerint ardua eſſe, & difficilia quæ pulchra sunt. Etenim tumultuariæ orationes, neque pro re nata præmeditatæ, vt expeditæ sunt magnaq; agilitate ad aurem permeant, sic mala fides graues nullo ordine tractant, quid prius, quid poſterius proferendum ſit, neſciunt, adeo qui extempore dicunt præter alia innumerabilia, in quæ incurrunt vitia, etiam in immodicam, & odioſam

Extempore dicere adoleſcentes non debent.

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

odiosam ruunt garrulitatem . Præmeditatum
verò dicendi genus, omnium rerum átecessiones
& progressiones cernit , & orationem à rei con-
uenientia, aberrare non finit . Pericles vt acce-
pimus, vocatus à populo ad dicendum, cùm im-
paratum se fateretur, accedere noluit . Et huius
in Repub. æmulator Demosthenes, Atheniensíũ
intimus consilijs, & aduocatus, cum se rem matu-
re, secum nondum expendisse & deliberasse dice-
ret, in Senatum non venit . Sed ne hæc tanquã
domi nostræ nata, nullaq; autoritate confirmari
videantur, in ea quæ contra Midiam est oratione
graphice, præmeditati sermonis vtilitas ostendi-
tur . Ego inquit, Athenienses præmeditatum
huc me ad dicendum venisse fateor, magnoq; me
ante studio mecum deliberasse, nō dissimularim .
Siquidem infelix omnino, & iportunus videar;
si tot perpeßis iam olim, & adhuc indies exercit⁹
malis, nihil pensi habeam, quid de ijs apud vos
dicturus sim .

*Quando demũ
ex tempore di-
cendum sit, &
vbi.* Extemporalem tamen orationis facultatem,
ōnino improbare, tãquam eius nullus in repub.
vñs vnquam extiterit, non ausim, sed ea tantum
vtemur, quemadmodum in vegeto & adulto cor-
pore, potionibus & pharmacis solemus . Nam si
quis ad solidum illud eloquëtix robur, ætate in-
tegra nondum ematuruit, ab eodem nihil cum
laude dici extempore posse arbitramur . Cæterũ
vbi iam plenioris orationis seminaria, radices ege-
rint altius, maxime si temporis tale quiddã postu-
labit

IO. OTHONE INTERPRETE.

labit occasio, liberius expatiari, & extempore dicere licebit . Vt enim qui longo tempore victi, si tandem solvantur, primum ingredi nequeunt, sed ob diuturnam compedum aduetudinem, claudicant: Ita qui longo tempore sermonem studiose constrinxerunt, vbi extemporalis orationi locus erit, ibi nihilominus tale stili genus, quale interpretibus familiare est retinebunt. Quare turpis & vanæ loquacitatis fuerit author, qui iuniores plurimum sinet extempore, prout quælibet in buccam veniunt, scribere & proloqui. Pictor quidam imperitus, ostensa Apelli imagine cum diceret, eam se extempore pinxisse, Video, inquit, Apelles etiam si nullus dixeris, quod celeriter leuiq; manu depicta sit, sed cur eodem tempore istiusmodi plures nō deris, miror.

Censeo itaq; (vt redeat vnde initio digressa est oratio) affectatum, & tragicum iuxta ac humile abiectumq; stili genus, vitandum.

Nam vehementer fastuosa oratio inciuilis est & odiosa, tenuis autem non mouet auditorem, verum vt corpus non tantum absq; ægritudine, sed etiam integris viribus solidum, & succi plenum: Ita dicendi genus, non tantum vitij expers, sed efficax & robustum esse oportet. Ea demum vere expetenda, laudem in primis merentur, in tuto quæ sunt, extra omnem inuidiæ aleam posita, sed quæ cum periculo tentantur improbare solemus & detestari. Idem plane mihi de ani-

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

mi affectibus iudicium . Nam neq; viribus pre-
fidere, neq; ad stuporem vsq; formidolosum esse;
expedit . Illud enim impudentiam, hoc vero de-
generes ani- generem arguit vilitatem . Singularis igitur in-
genij, & artis fuerit, mediocritatem prudentissi-
me in omnibus tenuisse .

Iuxta illud.

*Degeneres ani-
mos timor ar-
guit.*

Libet nunc de literarum institutione dis-
ferenti, meam sententiam plenius explicare .

Ante omnia imperitiæ argumentum esse ingens
exillimo, vnius tantum membri orationem, de-
inde & fastidiosam, pœnitulq; (si quis ea vti sæ-
pius consueuerit) intollerabilem . Continua
vocis eiusdem modulatio , facietatem & nausæa
adfert , varietas autem delectat , cum cæteris in
rebus , tum præcipue in ijs , quæ oculorum &
aurium sensu percipiuntur .

In vniuersis

*disciplinis ali-
quid tentan-
dum.*

Adhæc liberali ingenio adolescens, nullū
disciplinarum genus, quæ ad circulum illum do-
ctrinæ referuntur , præteribit , quin obiter artes
vniuersas aliquando discat, aut quasi summis la-
bijs degustet : quamuis fieri nequit , vt quis ab-
solute in singulis elaborare possit , certe Philoso-
phiæ, primæ partes tribuendæ sunt , & ad eam
omnibus ingenij neruis , contendendum .

Meumque iudicium proposita hic imagine libet
ob oculos ponere . Vt magnum & memorabi-
le est, plures nauigio adiisse ciuitates : sed in po-
tentissima fixisse sedes consultissimum : Ita obi-
ter reliquas disciplinas attigisse , pulchrum , in
Philosophia vero promouisse vtilissimum .

*Philosophiæ
laus.*

Vnde

IO. OTHONE INTERPRETE.

Vnde Bion Philosophus lepide . Cum proci (inquit) non possent propius Penelopes familiaritatem consequi, pedissequis illius se insinuant: sic illi qui ad ipsam Philosophiam penetrare non possunt, in reliquis dignitate inferioribus scientijs occupati, se exercent: vt vel ob hanc causam, Philosophia iure suo, principatum inter reliqua omnia disciplinarum genera obtinere debeat.

Quandoquidem vt corpus valeat, ingeniosi homines duas artes excogitarunt, rationem medendi vnā, & quæ agilia reddat, moderato exercitio corpora, alteram: quarum prior corpori incolumitatem, posterior, bonam eisdem dispositionem conciliat. *Corporibus medetur Medicinam animis Philosophia.*

Verum vna, atq; adeo sola, animorum morbis & perturbationibus medetur Philosophia, vtpote in qua quid pulchrum, quid turpe, quid iustum, quid iniustum, breuiter quid expetendum, quidue fugiendum sit, liceat cognoscere. Deinde quopactō Dijs immortalibus, Item parentibus, natu- *Philosophia efficacia.*

maioribus, legibus, peregrinis, magistratibus, amicis, vxoribus, liberis, ac domesticis sit vtendum. Æquum esse Deum summa religione colere: Parentes honorare, Maiores natu reuereri, Legibus tanquam cuidam numini parere: Magistratibus subijci, familiares amore prosequi, erga vxores caste & modeste affici; liberos mutua charitate complecti, nulla seruos iniuria afficere. Et quod his longe præstantius est, Rebus prosperis non inlolescere, neq; aduersis

Dij, animo

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

animo frangi, voluptatibus non dissolui, iræ per animi impotentiam & feritatem, nunquam succumbere . Hæc inter cætera omnia, quæ Philosophiæ insunt bona , antiquissima maximeque sublimia duxerim . Viri enim fortis est in rebus secundis modeste se gerere , iisdemque sine vlla contentione , & odio perfrui , mitis est & placidi ingenij , Voluptates ratione compescere , sapientis , Iræ moderari, perpaucorum est hominum . Qui vero politicas virtutes Philosophiæ miscere & coniungere potuerunt, eos excellentes virtute viros & duorum insignium bonorū participes esse, iudico, Quod ratione vitæ ad cōmunem omnium vtilitatem comparata, ad Rēpublicam accedant . Deinde quod sapientiæ studio freti, contentiones dirimere, & summa cum animi æquabilitate possint viuere : Nam tria sunt studiorum vitæq; genera : Primum quod in actione consistit : alterum quod in contemplatione : tertium quod in voluptate . Postremum hoc dissolutum libidinibus alijsq; nō rectis animorum motibus seruiens beluarum est . Quod vero consistit in contemplatione, & Theoriticum dicitur, segregatum ab eo quod res gerit, inutile habetur . Porro id studij genus, quod res aggreditur, & tractat, practicumq; vocatur, si Philosophia careat, illepada non tantum, verumetiam Rebuspub. pernitiōsa res fuerit . Danda est ergo opera, vt in eam facultatem potissimum incumbamus, cum qua & Reipub. munia

IO. OTHONE INTERPRETE.

nia obire liceat, & simul Philosophiā vbicunq;
res postulabit, retineamus. Adeum modum
Pericles, Architas Tarentinus, Dion Syracusa-
nus, Epaminundas Thebanus, quorum vterq;
Platoni familiaris extitit, Respub. legibus fun-
darunt. Verumenimvero cur hic diutius im-
morari debeam non video, si & his quæ dicta
sunt, istud quoque vt perutile, & adprime ne-
cessarium adiecero. Nimirum, ne veterum
scriptorum monumenta, vt parum vsui futura,
negligantur. Imo illorum iusta supellex com-
paranda est, hic agricolas imitemur qui ad agro-
rum cultum, non sibi arma parant: Ita hic pla-
ne non libri, sed librorum vsus, vera demum *Librorū copia*
instrumenta sunt, ad comparandam eruditionē, *pernecessaria*
& æquum etiam est ex ipsis fontibus disciplinas *& utilis.*
non ē lacunis haurire.

Neque interea honesta corporis exercitia *Exercitia cor-*
omittenda sunt, quin iuniores in palestra litera- *poris nō inter-*
ria, moderatis laboribus quoque exercentur: *mittenda.*
quod partim venustum & æquabilem membro-
rum motum, partim etiam vires corpori conue-
nientes efficit, commoda enim corporis valetu-
do in iuuenta, auctoramentum est bene constitu-
tæ naturæ in senecta. Quemadmodum æstate
quæ in hyemem necessaria sunt colligere: ita va-
lentiori ætate ad senectutis comæatum, bonæ
valetudinis vrgere cursum & modestiam seruare
oportet. Eodem etiam modo labores corporis
moderandi sunt, vt quasi ex penu parcius peti

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

videantur, ne laborum affectatione fracti & concisi iuniores, præ lassitudine: postea doctrinæ, tanquam nouo onere & iniquo premantur.

Nam iuxta Platonis sententiam corporis defatigatio & immodicus somnus literarum studijs aduersantur.

Sed quorsum hæc ? Nimirum vt ad ea

Lusta & bel- quæ hoc loco præteriri non debent, festinet ora-
lica disciplina tio . In militari disciplina iuniores non nihil
exercitia, pue- exerceri debent, vt hastis missilibus, tractandis
ris nõ præter- arcubus, captandis feris cum æqualibus certent,
mittenda. vt eorum dispendio qui in certamine inferiores
tulerunt, victori honorifica præmia decernantur.

In bello enim corporibus, in vmbra à paruulo eductis, neque rapido solis ardore induratis, nõ est locus, strigosus enim & concursibus aduersariorum adluetus miles, hostium vim & insultus perrumpit.

Occupatio Dicet hic mihi forte aliquis quid sibi hoc
quod hæc præ- vult ? quod de puerorum educatione præcepta
cepta tantum pollicitus, nihil de pauperum & popularium in-
ditioribus ac- stitutione in medium afferas ? sed solis diuiti-
commodari vi- bus, pro quorum partibus stare videris, præcep-
deantur. tiones attemperas ? His facile responderim,

præsertim cum libellum hunc de recta pueros instituendi ratione, omnibus ex æquo vtilem velim. Cæterum si qui tenuioris fortunæ sunt, quam vt meis hisce præceptis vti possint, cum fortuna potius, quam mecum, qui hæc tantum in deliberationem adfero, expostulent. Tamen
admi-

IO. OTHONE INTERPRETE.

adnitendum pro viribus, vt optimum instituē-
di genus tenuiorum quoq; liberis adhibeatur.

Quod si hisce omnibus omnino frui nobiscum
non possunt, ea decerpant, ijsq; vtantur quibus
commode liceat. Ego enim ea solum congeffi,
& in vnum quasi fascem complexus sum, quæ
in genere ad rectam puerorum institutionē con-
ferre in primis sum arbitratus.

Præterea in ea plane sum sententia vt pue- *Audiant hæc*
ros exhortationibus, & verborum suauitate, ad *feri Cyclopes*
honestæ literarum studia sentiam prouocandos, *qui volentes*
potius quam plagis, aut malo cogendos: quæ *ignorant, tene*
feruis, quam ingenuis adolescentibus, magis cō- *ram pueri æta*
uenire putem, quod flagris & ferocia ad labores *tem multis mi*
excitantur, & indurescunt, liberalibus autem *serijs obnoxia,*
ingenijs posthabito illiberali ferociendi modo, *in quam tamē*
laus & infamia, conferunt magis, Illa quidem *suo cadēdi in-*
vt ad honesta inuitentur, hac vero vt à turpitu- *re, nimis turpi*
dine arceantur. Verum alternis, nunc obiurga- *ter abutūtur.*
tione nunc & laudibus picturatis vti conueniet, *Quintilianus.*
vt si quando licentia se effuderint, acerbis incre-
pationibus contracti, pudore afficiantur, paulo
post laudibus rursus animati excitentur, hic nu-
trices imitemur, quæ si quando infantes suos a-
cerbius increpando vagire cogunt, ibi statim pro-
solatio ijsdem rursus, vbera porrigunt. Cauen-
dum tamen ne crebris encomijs efferant sese, ani-
misque ad arrogantiam fenestram aperiamus.
Immodicis enim laudibus, sibi omnia arrogan-
tes, remissi & procaces redduntur.

Ego,

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

Parentum in Ego me quosdam patres vidisse memini, quibus amore erga li-
beros Ataxia. nimium amasse, causa aliquando fuerit, cur po-
 beros Ataxia. stea amarint minus. Sed hoc quid sit, aut quid
 hoc dicto velim, libet exemplo clarius explicare.

Sunt qui pueros ante tempus apud omnes eru-
 ditionis & studiorum titulo commendari velint
 eosdemq; grauib; discendi laboribus onerant,
 quibus tandem suffocati corruunt, & rerum dif-
 ficultatibus victi, literas oderunt, quas per æta-
 tem nondum amare potuerant. Vt enim vir-
 gulta minuto & quasi roranti humore facile cref-
 cunt, nimio opprimuntur, ita ingenium labo-
 rum æquabilitate inualefcit, immodicis mergi-
 tur.

*Remissio à stu-
 diorum labori-
 bus.*

Danda est igitur pueris à continuis labo-
 ribus respiratio, vel ob hoc potissimum, quod
 totius humanæ vitæ ratio, in remissionis & la-
 boris vicissitudines, sit distributa, vt hinc non tã-
 tum vigilias perpetuas, sed etiam somnum: neq;
 bellum semper, sed & pacem: non hyemem cõ-
 tinuam, sed æstatem: non profestos dies solum,
 verum etiam festos nacti sumus: breuiter quies
 ipsa laboris condimentum, quod non tam in a-
 nimatis videre est, quam in ijs quæ anima ca-
 rent. Etenim arcus & lyras relaxamus, vt eas-
 dem liceat, paulo post vehementius intendere.
 Postremo inedia, & saturitate corpus, animus
 vero remissione, & labore conseruatur.

*Negligentia
 parentū nun-*

Merentur quoq; reprehendi patres plus-
 quam par est delinquentes, quod vbi semel filios
 suos

IO. OTHONE INTERPRETE.

suos præceptorum curæ commiserunt, ita tunc *quam filios de*
penitus illos negligunt vt nunquam nec consi- *ijs quæ in scho*
derent ipsi, nec alios percontentur quid cum fi- *lis discunt ex-*
lio in scholis agatur. Debuerant sane præfixis *aminantium.*
diebus suos examinare, neq; conducti mercede
hominis fidei omnia credere. Nam patres suo-
rum in literis diligentiam plurimum augerent, si
subinde ad eorum quæ discunt, rationem red-
dendam, serio cogerent, vt hoc loco non male
quadrare videatur illud celebre equorum Domi-
ni dictum. Oculi domini palcat equum.

Sed ante omnia in puerorum studijs ex- *Discentes stre-*
ercitio, & vsu fouenda est memoria, Hæc enim *nue memoriâ*
artium & lectionis veluti thesaurus quidam est, *exerceant.*

quare Poetæ, sapientes viri, Mnemolynem, Mu-
sarum matrem esse fabulantur, non obscure si-
gnificantes, naturâ ita comparatum esse, nihil
vlsipiam in rerum vniuersitate perinde res præcla-
ras gignere, æditaq; in lucem conseruare, quâ
memoriam. Qua si naturæ beneficio abundes,
siue contra deficias, ea nihilominus diligēter ex-
ercenda erit. Sic enim illis, quod à natura iu-
sto maius accesserit, cōfirmabitur: his vero, quod
defectu quodam naturæ infirmius est, labore &
vsu compensabitur, & illi ea parte præstantio-
res, licet alios plærosq; vicerint, hi certe quo-
tidie seipsis meliores & superiores euadent.

Recte enim ab Hesiodo dictum est.
Si minimo minimum adijcias illudq; frequenter
Feceris, id minimum modico fit tempore maius.

E.

Neq;

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

Neq; hoc interea patres lateat, eam memoriae partem quæ disciplinas recipit, non tantum bonis artibus percipiendis seruire, sed etiam rebus maximis in repub. obeundis plurimum momenti & adiumenti adferre. Ex rerum enim præteritarum recordatione bene prudenterq; gubernari præsentia poterunt.

*Turpiloquiū
ab ore pueri.*

Insuper ab inepto & scurrili sermone iuniores coërcendi sunt. Democritus enim orationem, tanquam vmbra mentis, ciuiliūq; actionum esse dicebat. Deinde ita se comparent vt comes sint & non illubenter se adiri, & interpellari patiantur. Nihil enim perinde odium conciliat, atq; intempestiua morositas. Tum sine inuidia laudem inuenias & amicos pares, si te familiares in contentionibus neque præfracte neq; odiose pertinacem senserint. Non enim vincere tantum, sed etiam nosse, vbi cedere præstet, & vicisse noceat, palmarium est. Vera siquidem est, nota & illustris Cadmæa victoria, quod sapientissimus Poëta Euripides testatur. Certantibus duobus, irato altero, Contentioni qui locum dat, plus sapit.

*Animi habitus
à pueritia qualis
esse debeat.*

Non omittenda hic interim duxi quædam, præscriptis non inferiora, ad quæ iunioribus summo quoq; studio enitendum puto: Primum ne vitæ genus sectentur delicijs effœminatum, aut ineptijs dissolutum: Dein vt linguam compescant, iram coërceant, neq; in res alienas cito manus iniiciant. Horum singula, per se quantum valeant,

IO. OTHONE INTERPRETE.

teant, exemplis libet confirmare, sed ab eo quod ordine vltimum est exordiar.

Sunt qui in aliena imprudenter porrecta manu, omnem anteaetæ vitæ glóriam effuderūt, vt Gylippus Lacedæmonius qui quod pecuniarum sacculos curiose resoluisset, in exilium Sparta eiectus est.

Adhæc nonne sapientis demum viri est, neq; ira neq; indignatione ita percelli, vt furiose aut temere aliquid aggrediaris? Socrates ab adolescente petulanti, & proteruo cæsus, cum familiares vindicandi percussorem cupidos, moleste ferre animaduertisset, Quid (inquit) si me asinus calcibus attigisset, censeretis referendum? Cum nihilominus omnes omnia maledicerent, illumq; calcitronem appellarent, securq; interea minimeq; perturbato Socrate, mortem adolescens laqueo sibi consciuit. Cum Aristophanes Nebulas comœdiam, in Socratem grauissimis contumelijs aspersam edidisset, & quidam ioco diceret: Non succenses Socrates? Non, inquit, per Iouem nunc magis, quam si in frequenti conuiuio, verborum vrbanitate excipiar. Huic etiâ non absimile videri potest, quod Architæ Tarantino & Platoni accidit. Quorum ille ex bello domum reuersus (militiæ enim dabat operam) cum agrum suum sentibus vepribusq; horridum incultumq; vidisset: accersito ad se familiæ præfecto, quo te inquit modo acciperem, nisi iratus essem. Plato autem sexuo impurissimo homi-

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

ni offensus, ad se vocato sororis suæ filio Speusippo, Abi inquit, & percutite hunc, ego enim iracundior plus satis. Ardua quidem hæc & ad imitandum difficilia esse fateor, tamē omnibus viribus incumbendum, vt talium exemplorum commemoratione excitati, intemperantes iræ impetus paulatim à teneris minuamus & perrumpamus. Et si neq; rerum peritia, neq; morum integritate alijsq; virtutibus illis conferēdi simus, nihilominus sapientiæ qui nomē dedimus, debemus merito illōs tanquam cœlestia quædā numina, quantum Dijs dant opis imitari. Iuxta illud, Est quodam prodire tenus si non datur ultra.

Horatius.

Nunc vt supra memini de linguæ moderatione præcipiamus.

*Nusquam in-
tempestine lo-
quendum.*

Errat autem falliturq; præter æquum & bonum, qui hoc contemnendum & leue credit. Siquidem loco tacuisse, non solum sapientiæ est, sed quauis etiam oratione præstantius.

Quam ob causam maiores nostri, in sacris ritibus initiandi sanxerunt, vt quæ isthic gererētur, nusquam proferre adsuefacti, eundem quem à Dijs immortalibus metum conceperunt, ad humanorum arcanorum fidem traducerent. Rursum tacuisse nunquam, loquutum esse non raro pœnituit. Adde his, quod silentio præterita, facile euulgantur. Verum quod temere emissum est semel, volat irreuocabile, vt in historijs notarim non paucos, qui ob linguæ incontinentiam, magnis semet periculis implicarint: quorum vnū,
aut

IO. OTHONE INTERPRETE.

aut alterum, ne sim prolixitate molestior, commemorabo . Cum Arfinoen sororem suam Philadelphus vxorem duceret, dixit illi Sotades: Indignam rimulam stimulo petes : Quo dicto, in carcere multos dies duriter afflictus, consenuit & graue intemperantis linguæ præmium tulit: alijs dum breuem risum mouit, ipse diu multūq; in vinculis plorauit . Confine est huic quod de Theocrito Sophista, sed longe grauiora passo, memoriæ proditum est . Cum Alexander græcos tunicis purpureis ornari vellet, vt bello victor, in triumpho diem festum celebraret, cumq; in hoc viritim per singulas tribus pecuniam exigeret : Antea inquit Theocritus parum sum assequutus, at iam intelligo, hanc mortem ex Homeri sententia tibi purpuream vocari . Vnde Alexandrum sibi infensum post semper habuit. Adhæc Antigono Macedonia Regi vnoculo, cū oculi vitium exprobraret, bilem mouit . Qui, cū dapibus antea præfectum Eutropionem, sed tūc ad militarem disciplinam prouectum, in rationes accepti & expensi misisset, illumque Theocritus interpellaret, sæpe repetens illud : Scio quod me crudum Cyclopi epulandum apponere velis : Antigono quod vnum oculum haberet, huic vero, quod coquus esset vitio vertens , Capite ergo inquit Eutropion carebis, & linguæ tuæ dicacis, pœnas lues : retulitque regi quæ à Theocrito essent dicta, cui ille percussorem misit & Theocritum interfecit .

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

Puer consues- Præter hæc omnia imprimis pium & re-
cat vera loqui. ligiosum fuerit, aduſefacere pueros, vt vera loquā-
 tur, Mentiri enim vt ſeruile eſt, ita apud omnes
 odio & execratione dignum, quod ne in abiectis
 quidem mancipijs tollerandum. Haſtenus de
 morum puerilium decoro & habitu, certa quæ-
 dam præcepta audiftis: Cæterum in ijs quæ iam
 dicturus ſum, incertus, tanquã in bilance vtriq;
 propendens hæreo, neq; in alteram omnino par-
 tem adhuc inclinare poſſum, vt ea ſuadere auſim.

Vtrum in ſcho- Vtrum in quotidianæ vitæ vſu & conſuetudine
lis an domi pue- iuniores relinqui apud eos debeant, qui ſingula-
ri ſint institu- ri quadam ingenij facilitate, pueros erudire poſ-
endi de eo lege ſunt, An domi à talium præceptorum familia-
Quintilianũ. ritate, penitus retinendi vel arcendi veniant.

Nam dum ipſe mecum repeto & conſidero pa-
 tres quosdam iniquos, nimis ſui amantes, & a-
 marulentos, qui ob puerilis ætatis petulantiam
 filios ſuos in familias iſtiusmodi præceptorum
 incidere nolunt, author ſiue impuſſor hic alicui
 eſſe nolim. Contra cum Socratem, Platonem,
 Xenophontem, Æſchinum, Cebetem & huius
 dignitatis viros quamplurimos mihi propono,
 qui laudi ſibi & gloriæ putauerunt, ſi pueris ita
 demum familiariter, & amice conuiuerent, &
 verborum lenocinio eo ducerent, vt eoſdem ſic
 ad liberales diſciplinas, Reipub. adminiſtrationẽ,
 morumq; honeſtatem promouerent: hic immo-
 dico tum admirationis, tum æmulationis ſtudio,
 aliter eſt animus & muto ſententiam, præſertim
 aſſen-

IO. OTHONE INTERPRETE.

assentiente illis Euripide ubi ait .

Est quidam amor mortalibus non improbus
Animorum honesta suauium coniunctio.

Quapropter qui Platoni probatur amor, studio
exhibendi officij, morum honestate, & suauitate
tēperatus, non contemnatur. Pręstantibus enim
autoritate in Repub. viris, licitum credidit, opti-
mos quos vellent adolescentes, honeste comple-
cti . Sed ab his demum, qui ob corporis pul-
chritudinem turpiter pueros complectuntur, ca-
uendum est: Breuiter tales corporum amatores, *Præceptores*
ab animorum admiratoribus, discernere decet: & *pæderastæ im-*
ab animorum admiratoribus, discernere decet: & pudici vitæ adi-
amores istos qui Thebanis & Helidēsis quō-
dam in vsu fuerunt, & quem Cretenses raptum
appellarunt, detestari: eosque tantum admirari
quibus Athenienses & Lacedæmonij in sancta
vitæ consuetudine, iuniorum sese moribus &
ingenijs accommodarunt . Quare liberum sit
super his volentibus opinari .

Sed quia iam multa de modestia pueriliū *Pueris nō tan-*
morum, de his quoq; qui ex ephebis excesserunt *tum, sed etiam*
paucula dicturi pergamus . Soleo tanquam fla- *adultis, præ-*
gitiosi instituti authores, sæpenumero damnare *ceptores adhi-*
eos, qui magistris, & custodibus pueritiæ adhibi- *bendi .*
tis, impotentes iuuenilis ætatis impetus, libere
sine vlllo monitore sinunt cupiditatibus efferri,
cum huic ætati acrior cura, & custodia, quā pue-
ritiæ debeat . Quis enim ignorat puerorum
plærumq; errata, aut pædagogi negligentia, aut
institutionis contemptu, omnino & leuia esse,
aut

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

aut certe istiusmodi, vt ea statim tolli, & minimo negotio emendari queant . Cæterum qui adulta iam ætate insolecunt, grandia non raro, & tetra designant facinora, cuiusmodi fere sunt, Cibi potusq; immodica ingurgitatio , exhausta argento parentum scrinia , aleæ, amores intemperantes & lasciui , Strenuæ tanquam proposito præmio compotationes , virginum raptus , imparia quæ totas subuertunt familias coniugia. Istos ergo animorum impetus, qui in prauū facile indurescunt, magno studio reprimere & refrenare æquum est . Flos enim & vigor ille iuuenilis ætatis, vt procax est & effrenis, ita non facile regi, sibiq; à voluptatibus temperare potest: adeo vt qui semel data affectibus licentia, præsentis fortiq; animo ætatis illius furorem non represserint, impudenter in quæuis dedecora posterius præcipites aguntur . Oportet itaq; prudentes patres annos illos imprimis obseruare, & ad illā demum ætatem expergisci , vt modesti, frugales, & temperantes, doctrina, minis, precibus, consilio, promissis deniq; reddantur: Etiam ob oculos positis exemplis , tam eorum qui voluptatū studio, in rei familiaris & fundi detrimenta & miseriarum & cupiditatū incendia prolapsi sunt quam qui laborum tolerantia, gloriā consequuti sunt immortalem . Nam duo hæc tanquam prima elementa virtutis existunt: gloriæ expectatio & infamiæ metus . Quorum illa ad magna & memorabilia animos magis magisq; excitat, hic vero

IO. OTHONE INTERPRETE.

vero ad patrandā flagitia remissiores, & timidiores efficit.

Omniū ergo improborum hominū con- *Conuictus im*
uictum adolēscētes declinare oportet, ne malā *proborum*
vicini pecoris contagia lædant: Id quod obscuris *fugiendi.*
verborum quibusdā inuolucris, ostēdit Pytha- *Vergilius.*
goras, quæ quia ad virtutem non parum momē-
ti adferre videantur, in medium proposita com-
memorabo.

¶ Ne gustes ex ijs quibus nigra est cauda, Quo *Cato.*
significatur non habendam familiaritatem cum *Cum bonis a-*
ijs qui nigris sunt hoc est improbis moribus. *bula.*

¶ Stateram ne transilias. Iustitiæ maxima habē-
da est ratio, quam te nulla in re violare oportet.

¶ Chœnici ne insideas. Fugienda est ignauia, &
sedulo prospiciendum, vt ea quæ ad victum ne-
cessaria sunt, iuste nobis comparemus.

¶ Ne cuius dexteram porrigas, hoc est, tibi teme-
re quoscunq; conciliare & familiares facere non
oportet.

¶ Arctum annulum ne gestato. Ne eam institu-
endæ vitæ rationem deligas, in qua pedicis, au-
ream libertatem impediri necesse sit.

¶ Ignem gladio ne fodito, Non irritabis sua spō
te insanientem, satis. Id enim prorsus est pœni-
tentia proximum, quin potius illi locū da, & cede.

¶ Cor ne edito, hoc est, Ne vitam tuam alioqui sa-
tis per se ærumnosam, & breuem doloribus &
curis afflictes.

¶ A fabis abstineto, hoc est à Reipub. functioni-
bus

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

bus abstineas . Antiquitus enim suffragia in cre-
andis magistratibus fabis ferebantur .

¶ Cibum in matellam ne immittas . Docet apud
hominem nequam , de honestate non esse serio
disceptandum, cum enim oratio sit tanquam ani-
mi cibus , vitæ tamen humanæ illum corrumpit
impuritas .

¶ Vbi ad metam veneris nolito redire, cum iã mo-
riendum tibi vitæq; finem adesse senseris , nihil
exanimatus , mortem æquo animo feras .

*Adulatores
vitandi.*

Cæterum (vt eo redeat quo ante prope-
rabat oratio . Cum ab omni malorum , vt dictũ
est conuictu adolescentes arcendi sunt , tum ma-
xime ab adulatorum , cuius rei ego sæpe patres
plærosq; admonere non desino , Iterumq; nunc
etiam admonco . Nullum hominum genus per-
nitiosius esse, quodque adolescentes in omnium
malorum sentinam citius abijciat , atq; proster-
nat, quam assentatorum , qui vna cū filiis patres
funditus etiam ipsos sæpenumero euerterunt .
Horum senectutem mœtoribus conficiunt ,
Illorum inconsultam iuuentutem sic excantant,
vt voluptates impuras consiliorum inuolucris
tectas, tanquam escam incauti deglutiant .

Quandoquidem filijs si sobrietatem parentes re-
lauta prædicent, isti ebrietatem . Si vitæ casti-
moniam & modestiam, isti contra lasciuiam .

Si patria bona seruare, isti abligurire . Si labores
non subterfugere, isti e cōtrario vitæ genus igna-

Prospopæia . uum, & lasciuum suggerunt . Vita, inquiunt,
breuis

IO. OTHONE INTERPRETE.

breuis & momentanea est, quare genialiter, non parce ac duriter viuendum, quid est quur patris minas tantopere formides, præsertim cū iam delirus sit, & capularis, qui humeris nostris iam pridem ad rogam efferrī debuit. Ibi tum forte adducta alicunde ad consuetudinem & noctis copiam meretricula, rapto parentum qui in senectutem repositus erat thesauro & viatico marit⁹ appellatur. O Execrabile hominum genus! & simulatores amicitiae, qui nunquam ex animo, & syncere audent quæ sentiunt dicere. Diuitibus applaudunt, pauperes præ se contemnunt, & tanquam in lyrica disciplina, aut in perdita alioqui Musicorum schola eduçti à paruulo, ad generosos adolescentes ventris gratia se conferunt, ridentibus vltro arident: Deniq; animo vitæq; instituto, prorsus ad aliorum voluntatē turpiter cōpositi sunt, cōditione libèri, studio serui, ad diuitum gratiam loquuntur, & viuunt: qui nisi indignis ipsimet tractentur modis, ignominia se & graui dedecore queruntur adfici, ne sine causa sordide illi misereq; à suis habeantur. Itaque pater qui acuratissime institui filium suum vult, impuros istiusmodi alumnos, domo exigere, & sodalitia hæc indigna longe propulsare debet. Ab illis enim præsens periculum, ne bene moratam maximeq; laudatam indolem corrumpant, imminere solet. Hastenus de his quæ ad liberorū rectam institutionem conferunt: Pro epilogo, quid humani quoq; patris sit subnectam.

Fij. Nolo

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

Parentum erga liberorum institutionem moderatio. Nolo patres nimium duros natura & inexorabiles esse, Imo libenter multumq; iuuenum erratis ignoscere oportet, & meminisse aliquando, se quoq; fuisse pueros, & earum tunc affines rerū, quas tert adolescentia. Verum vt medici acerbis potiones dulcibus diluunt, suauitate nimirū viā ad bonam valerudinem sternentes : Ita etiā patres seueritatem illam in ressecandis iuuenum cupiditatibus, sermonis dulcedine temperare, & lenire debent, & eos aliquando suis affectibus de industria laxatis habenis, quodatenus relinquere, sed easdem paulo post iterum moderate intēdere, & illas iuuenum propensiones ad iterādo lapsus, cum moderatione perferre. Quod si omnino sine excandescencia nequeas, certe irati animi incendium quamprimū est restringendū.

Ira parentum quāuis esse debeat. Nam celerius quā tardius, & grauius patres irasci, melius est. Implacabilis autem ira, & quę reconciliari non facile potest, animum arguit, neq; ingenue neq; candide erga liberos affectum.

Fuerit & illud non illiberale si quēdam pater errata volens ignorarit, non secus quam si senectutis vitio, oculorum & aurium sensum hebetem, in ijs quę quotidie leuiter delinquūt, circumferat, vt si fortasse quod nolit videat, nō obseruas-

Prudentis patris est multa dissimulare. se: aut si audierit, non se animum aduortisse simulet. Amicorum delicta toleramus & ad filiorum erratula non conuiuebimus? Ad intemperatam famulorum crapulam, nō statim excandescimus. Si fuit aliquando tempus, quo ad rem fuisti au-

dior,

IO. OTHONE INTERPRETE.

dior, nunc sis liberalior : Morosior quandoq;
at iam indulgentior . Per serui fabricam, tibi ver
ba dare ausus est filius, iram cohibe . Ex agro in
commestationē ouiculam vnā aut alterā clā
te rapuit: Ossitans hesternum dissutis vndiq; mā
lis, domum redijt, dissimula. Olet vnguenta, re
primē te . Nam & sic quoq; iuuenilis petulan
tia domari poterit .

Perfusus.

Cæterum quos morum intemperātia ita *Coniugia qui-*
vicit, vt ægre disciplinam admittant, si vllō mo- *bus iuuenibus*
do cominode coniugio coerceri queant confide- *sint acceleran*
randum est . Nam & illud quoq; firmissimum *da.*
retinendæ in officio iuuentutis vinculū esse solet.

Sed tum puellas neq; opulentia, neq; generis cla- *Ouid.*
ritate maiores filijs suis, patres eligent. Sapientis *Si qua voles*
enim est sibi similem vxorem ducere . Et qui se *apte nubere*
longe nonnunquam opulentiorē duxere, non *nube pari.*
vxoribus mariti, sed dotis serui imprudēter fiūt .

Postremo hic obiter quædam consilia pa- *Parentū quæ*
rentibus siue præceptiones, tanquam in tabula *dam officia.*
exhibere libuit . Ante omnia nusquam officio;
seu authoritati suæ deesse patres, sed decenter &
ordine facere omnia, & seipsos (tanquam virtu
tis quædā viua simulachra) filijs imitandos præ
bere oportebit, vt habeant in quorum vitam, tā
quam in speculum contemplantur, facta dictaq;
omnia turpia, auersentur . Quod si qui eisdem *Plantus.*
vitijs obnoxij, vitia nihilominus filiorum repre- *Carere debet*
hendunt, sub alterius nomine, seipsos vltro accu- *ōni vitio qui*
sant, ac deferunt, alioqui ne seruos ipsimet suos, *in aliū parat*
est dicere.

Fij. libere

PLVTARCHI DE INSTIT. PVE.

libere increpare audent. Accedit & his quod qui tales sunt, filijs suis ad nequitiam, fenestram aper-
riunt. Nam vbi proterui, & inuerecundi sunt senes, ibi iuuentutem quoq; impudentissimam esse necesse est. Quare omni studio, labore & industria parentibus enitendum est, vt in vitæ probitate & modestia, filij per ipsos proficiant.

Exemplū mu- Euridicen tanquam pro exemplari nobilem fœ-
lieris filios su- minam admiremur, quæ quum Illyris esset, & ab
os institueris. omni humanitate aliena videretur, liberos tamē ipsa suos in humanioribus disciplinis, alieniore ætate instituit, cuius erga liberos amorem, elogiū hoc Musis dicatum satis arguit.

Eurydice doctis Hierapolitana Camœnis,

Flagrans doctrinæ pectus amore dicat.

Namque bonas artes didicit, quas ipsa docebat

Iam natu grandes, mater adulta suos.

Formulas instituendi vniuersas, quas prius attigimus, singulatim diligētius excutere optet quis fortasse potius, quam possit. Huius autem generis plures affectare, felicitis ingenij est, & laboris indefatigati, quamuis humanæ

id naturæ industria

præstari posse,

non

dubitem.

